

Nr 50

Utlåtande i anledning av väckta motioner om spridning av veckoledigheten.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 632 av herr *Johan Olsson* och II: 773 av herr *Eriksson* i Bäckmora hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheterna att sprida veckoledigheten i syfte att åstadkomma en jämnare belastning på serviceverksamheten och skapa bättre förutsättningar för ett meningsfullt utbyte av ledig tid.

I motionerna anföres att den ökade fritiden medför stora anspråk på serviceverksamheten, på semesteranläggningar och på fritidsanordningar m. m. Fritiden är i stort sett koncentrerad till ett fåtal dagar — de lediga lördagarna och julisemestern. Under dessa tider överbelastas serviceapparatens samtidigt som den arbetar med nedsatt kapacitet. Mellan topparna är serviceanordningarna underutnyttjade eller helt inställda, vilket medför ökade kostnader för verksamheten.

Frågan om semesterspridning prövas av en kommitté, tillkallad enligt bemyndigande den 30 december 1964. Spörsmålet om spridning av veckoledigheten synes däremot ej vara under utredning men har blivit alltmer brännande genom den allmänna övergången till systemet med fria lördagar. I den mån allmänna och enskilda servicetjänster inte kan utnyttjas under de fria lördagarna förfelas till en del syftet med dessa.

En viss förbättring kan påräknas genom att industrier övergår till kontinuerlig drift men ytterligare åtgärder erfordras. Närmast till hands ligger att låta måndagen alltmer få karaktären av ledig dag av motsvarande slag som lördagen.

Genom fördelning av veckoledigheten på två dagar skulle mycket vinnas. Serviceverksamheten skulle då inte avstanna, eftersom man kunde skifta ledig personal mellan de två dagarna. Belastningen från allmänhetens sida skulle minska och den lediga veckodagen få ett betydligt större värde. Många problem måste dock lösas i sammanhanget — bl. a. torde anpassningen till skolans arbetsrytm medföra svårigheter.

En utredning av frågan bör komma till stånd.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från statskontoret, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen (LO), Tjänste-
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1966. 11 saml. Nr 50—52*

männens centralorganisation (TCO) samt Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).

Statskontoret framhåller att många skäl talar för att veckoledigheten förläggs till en och samma dag samt anför härom.

Sålunda krävs, såsom motionärerna påpekat, anpassning mellan skolans arbetsrytm och arbetsmarknadens. För närvarande prövas en sådan omläggning av undervisningen vid skolorna att lördagarna skulle bli helt undervisningsfria. Syftet med en sådan reform skulle väsentligen förfelas därest den av motionärerna framförda tanken på en allmän spridning av veckoledigheten genomfördes.

Vidare kan framhållas att den allt större bristen på arbetskraft gör det önskvärt att båda makar har förvärvsarbete. Intresset från hemmavarande husmödrar att gå ut i förvärvsarbetet kan dock befaras minska om makarna inte skulle kunna uttaga veckoledigheten samtidigt. Den ifrågasatta fördelningen av veckoledigheten på två dagar — lördag alternativt måndag — skulle sålunda kunna verka hämmande på rekryteringen till arbetsmarknaden.

En fördelning av ledigheten över två veckodagar skulle även försvåra samarbetet mellan olika företag och myndigheter. Även ur administrativ synpunkt torde det därför vara angeläget att veckoledigheten i möjligaste mån koncentreras till en och samma dag.

Å andra sidan torde, framhåller statskontoret vidare, behovet av service och av ett effektivt utnyttjande av teknisk utrustning nödvändiggöra ökad spridning av veckoledigheten. Sådan spridning, exempelvis genom införande av kontinuerlig drift har i inte obetydlig utsträckning redan kommit till stånd och det har skett utan reglerande allmänna föreskrifter.

Statskontoret anför att såväl det allmännas som de enskildas intressen torde bäst tillgodoses genom fortsatt frivillig reglering och avstyrker motionerna.

SAF betonar betydelsen av arbetstidens förläggning för såväl näringslivet som samhället i dess helhet och finner önskvärt att riktlinjerna härför göres mindre stela än de nu är, så att större möjligheter skapas för anpassning efter omständigheterna i olika fall. Detta är i första hand en uppgift för parterna på arbetsmarknaden, men det är också angeläget att den pågående utredningen om arbetstidsförkortning beaktar behovet av en smidigare arbetstidslagstiftning.

Med hänvisning till att möjligheterna att sprida veckoledigheten således bör prövas i ett större sammanhang avstyrker SAF motionerna.

LO uttalar likaså att arbetstidens förläggning är en förhandlingsfråga mellan arbetsmarknadens parter. Arbetstiden har kunnat anpassas efter lokala förhållanden och utvecklingen mot femdagarsvecka kan förväntas fortsätta. Lösningar på kapacitetsproblemen inom bl. a. serviceverksamheten håller på att praktiskt arbetas fram.

LO avstyrker motionerna.

TCO anför bl. a. att organisationen ägnar stor uppmärksamhet åt frågan hur man skall lösa de anpassningsproblem för arbetskraften som uppstår i samband med den ökade efterfrågan på service, särskilt på tid som traditionellt räknas som fritid.

I övrigt finner även TCO att förevarande problem bör lösas av arbetsmarknadsparterna och avstyrker motionerna.

SACO säger sig dela motionärernas uppfattning att veckoledigheten bör spridas och tillstyrker motionerna.

Utskottet

Motionärerna hemställer om en utredning angående möjligheterna att sprida veckoledigheten i syfte att åstadkomma en jämnare belastning på serviceverksamheten och skapa bättre förutsättningar för ett meningsfullt utbyte av ledig tid.

Den ökade fritiden, framför allt i form av fria lördagar, har bl. a., genom att även vissa av de i serviceyrken anställda åtnjuter sådan ledighet, medfört svårigheter att under den allmänna fritiden upprätthålla en tillfredsställande serviceverksamhet. Ett aktuellt exempel härpå är den lördagsstängning som bankerna sedan en tid tillämpar.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att servicen inom vissa branscher nu ofta visar sig otillräcklig. Däremot finner utskottet vissa betänkligheter kunna anföras emot motionärernas förslag om spridande av veckoledigheten. Bortsett från gällande lagregler om arbetarskydd och butiksstängning m. m., ankommer det på arbetsmarknadens parter att genom avtal bestämma om arbetstidens förläggning. Frågan om en samlad veckoledighet är ofta betingad av driftekonomiska faktorer av stor ekonomisk räckvidd — integrerad drift mellan olika företag, leverans av kraft eller material från ett företag till ett annat eller liknande omständigheter.

Serviceproblemen i stort har rönt allt större intresse i och med införandet av lördagsledigheten. Ett förslag till ny butiksstängningslag, som torde komma att medge ett väsentligt vidgat öppethållande av affärerna, kan förväntas inom kort. Behovet av service ges också i övrigt stort beaktande vid modern samhälls- och bostadsplanering.

Enligt utskottets mening talar övervägande skäl för att man bör söka lösa de i motionerna upptagna spörsmålen främst genom en utvidgad och förbättrad serviceverksamhet. Åtgärder i sådant syfte torde komma att medföra en viss spridning av veckoledigheten. Det ankommer emellertid, som ovan nämnts, i första hand på arbetsmarknadens parter att taga ställning till frågor om förläggning av arbetstid och fritid och det kan förutsättas att det gemensamma intresset av ändamålsenlig serviceverksamhet härvid ägnas uppmärksamhet.

Utskottet finner sig med hänvisning till det anförda icke böra förorda motionärernas förslag om utredning utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 632 och II: 773 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 november 1966

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Sörlin, Enarsson, Hellebladh, Hedlund, Nyman, Hübinette, Yngve Persson, fru Elvy Olsson, herrar Helge Karlsson, Wirtén och Johan Olsson;

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Dickson, Haglund, Wikner, Larsson i Borrby, Nilsson i Bästekille, Hyltander, Johansson i Växjö, Andersson i Örebro och Björk i Göteborg.